PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

Thailand's Economy under US–China Trade War Pressure: An Industrial and Policy Analysis

Patcharee Preepremmote[1*] Lanchakorn Satsanguan[2] and Kobkan Panphong[3]

[1] *Assistant Professor, Faculty of Science and Arts, Burapha University, Chanthaburi Campus, Thailand*

[2] *Lecturer, Faculty of Science and Arts, Burapha University, Chanthaburi Campus, Thailand*

[3] *Lecturer, Faculty of Economics at Sriracha, Kasetsart University, Sriracha Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: patcharee_p@buu.ac.th*

ABSTRACT

The trade conflict between the United States and the People's Republic of China has exerted significant impacts on the global economic system and international production networks. Thailand, as an open economy with a high dependence on exports, is particularly sensitive to fluctuations in international trade policies and global economic conditions. Notably, since 2018, the Thai economy has shown signs of deceleration accompanied by increased volatility. This study aims to analyze the impacts of the trade war on Thailand's economic structure and key industries, as well as to examine the structural vulnerabilities of the Thai economy. Furthermore, the study proposes policy recommendations to enhance long-term competitiveness. This study employed a qualitative research approach by collecting secondary data together with primary data obtained from in-depth interviews. The data were analyzed using content analysis to synthesize key issues in accordance with the study objectives. The findings reveal that trade wars have affected Thailand's economy through the slowdown of global trade, reduced investment flows, and increased economic uncertainty. The impacts are particularly evident in industries that are highly integrated into global value chains, such as the electronics industry, the chemical and plastics industry, and other manufacturing sectors producing intermediate goods. Furthermore, the Thai economy demonstrates structural vulnerability due to its high dependence on exports and its concentration in medium value-added production, making it highly sensitive to fluctuations in global demand and trade policies. Policy implications from this study emphasize the need to promote high value-added industries, strengthen technological and innovation capabilities, develop workforce skills, and diversify export markets in order to enhance the resilience and long-term competitiveness of Thailand's economy in an increasingly uncertain global economic environment.

Keywords: Trade War, Thailand's Economy, Structural Vulnerability, Industries, Economic Policy

Received: 19 April 2026;
Revised: 22 May 2026;
Accepted: 26 May 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

เศรษฐกิจไทยภายใต้แรงกดดันจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน: การวิเคราะห์เชิงอุตสาหกรรมและนโยบาย

พัชรี ปรีเปรมโมทย์[1*] ลัญจกร สัตย์สงวน[2] และ กอบกาญจน์ ปั้นพงษ์[3]

[1] *ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี ประเทศไทย*

[2] *อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี ประเทศไทย*

[3] *อาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ประเทศไทย*

[*] *Corresponding author. E-mail: patcharee_p@buu.ac.th*

บทคัดย่อ

ความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ และสาธารณรัฐประชาชนจีนส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกและห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ประเทศไทยซึ่งมีโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเปิดและพึ่งพาการส่งออกสูง จึงมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของนโยบายการค้าและเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2561 ที่เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มชะลอตัวและมีความผันผวนเพิ่มขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนต่อโครงสร้างเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมหลักของไทย รวมทั้งวิเคราะห์ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจ และเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยผ่านการชะลอตัวของการค้าโลก การลดลงของการลงทุน และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกในระดับสูง เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก และอุตสาหกรรมการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มปานกลาง นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยยังมีความเปราะบางเชิงโครงสร้างเนื่องจากพึ่งพาการส่งออกและการผลิตสินค้าในระดับกลาง ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของตลาดโลก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการศึกษานี้ ได้แก่ การส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทักษะแรงงาน และการกระจายตลาดส่งออก เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเสริมสร้างความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจไทยภายใต้ความไม่แน่นอนของระบบเศรษฐกิจโลก

คำสำคัญ: สงครามการค้า, เศรษฐกิจไทย, ความเปราะบางเชิงโครงสร้าง, อุตสาหกรรม, นโยบายเศรษฐกิจ

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ระบบเศรษฐกิจโลกได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญจากความตึงเครียดทางการค้าและการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐ ฯ และสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2561 จากการดำเนินมาตรการภาษีนำเข้าและมาตรการตอบโต้ทางการค้าระหว่างกัน ความขัดแย้งดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงประเด็นด้านดุลการค้า หากแต่ขยายตัวไปสู่การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยี การลงทุน และการปรับโครงสร้างห่วงโซ่การผลิตโลก ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการค้า การลงทุน และห่วงโซ่การผลิตโลก (Global Value Chains: GVCs) ความขัดแย้งดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงทิศทางของการค้าโลกและส่งผลต่อประเทศต่าง ๆ ทั้งในด้านโอกาสและความเสี่ยง โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่การผลิตโลก (Bown, 2020; Baldwin, 2016)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีระดับการเปิดเศรษฐกิจสูงและพึ่งพาการส่งออกเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยสัดส่วนการส่งออกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีสัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในปี พ.ศ. 2567 มากถึงร้อยละ 70.05 (ตารางที่ 1) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจไทยมีระดับการเปิดประเทศและความเชื่อมโยงกับการค้าระหว่างประเทศในระดับสูง โครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีลักษณะเป็นผู้ผลิตสินค้าและชิ้นส่วนในระดับกลาง (Intermediate Goods Producer) ในห่วงโซ่การผลิตโลก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และเคมีภัณฑ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับตลาดโลกอย่างใกล้ชิด ลักษณะดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากพึ่งพาการส่งออกและห่วงโซ่การผลิตโลกในระดับสูง โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกสูง เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเคมีภัณฑ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับตลาดต่างประเทศในระดับสูงและมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าโลก

ตารางที่ 1 สัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ปี พ.ศ. 2567

ประเทศ	สัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (ร้อยละ)
1) สิงคโปร์	178.78
2) บรูไนดารุสซาลาม	74.27
3) มาเลเซีย	71.34
4) ไทย	**70.05**
5) อินโดนีเซีย	22.18
6) ฟิลิปปินส์	25.77
7) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	90.15
8) กัมพูชา	71.36
9) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	N/A
10) เมียนมาร์	N/A

หมายเหตุ: การแบ่งกลุ่มประเทศ ประกอบด้วย (1) กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คือ ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูง ระบบเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานมีความก้าวหน้า ได้แก่ สิงคโปร์ บรูไนดารุสซาลาม (2) กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา คือ กลุ่มหลักของอาเซียน แต่ระดับการพัฒนาแตกต่างกัน โดยมักจะเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper-middle income) มีการพึ่งพาการส่งออกและการท่องเที่ยวสูง ได้แก่ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และ (3) กลุ่มประเทศ CLMV หรือ “ประเทศกำลังพัฒนาใหม่” ได้แก่ กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมียนมาร์ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ที่มา: World Bank Open Data (2026)

ความตึงเครียดทางการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของห่วงโซ่การผลิตโลก โดยบริษัทข้ามชาติหลายแห่งเริ่มกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นเพื่อลดความเสี่ยงจากมาตรการกีดกันทางการค้า แนวโน้มดังกล่าวส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ (World Bank, 2022; UNCTAD, 2021) สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะมีโอกาสได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับความท้าทายจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นระหว่างประเทศในภูมิภาค เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ทั้งนี้ในระดับอุตสาหกรรม ผลกระทบของสงครามการค้าปรากฏให้เห็นในหลายภาคการผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับการค้าโลกในระดับสูง เช่น อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก ซึ่งจำเป็นต้องปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่สินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการผลิตของไทยยังต้องเผชิญกับแรงกดดันจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการแข่งขันจากประเทศที่มีต้นทุนแรงงานต่ำกว่า

แม้ว่างานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อเศรษฐกิจในระดับมหภาค โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงโครงสร้างและเชิงอุตสาหกรรม รวมถึงการเชื่อมโยงผลการศึกษาไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและบทบาทในห่วงโซ่การผลิตโลก นอกจากนี้ งานวิจัยในอดีตมักเน้นการวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นหลัก และยังขาดการผสมผสานข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถช่วยอธิบายกลไกการปรับตัวของอุตสาหกรรมและความท้าทายเชิงนโยบายได้อย่างลึกซึ้ง การศึกษานี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อเศรษฐกิจไทยในมิติที่ครอบคลุมทั้งระดับมหภาคและระดับอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มของเศรษฐกิจไทยภายใต้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก

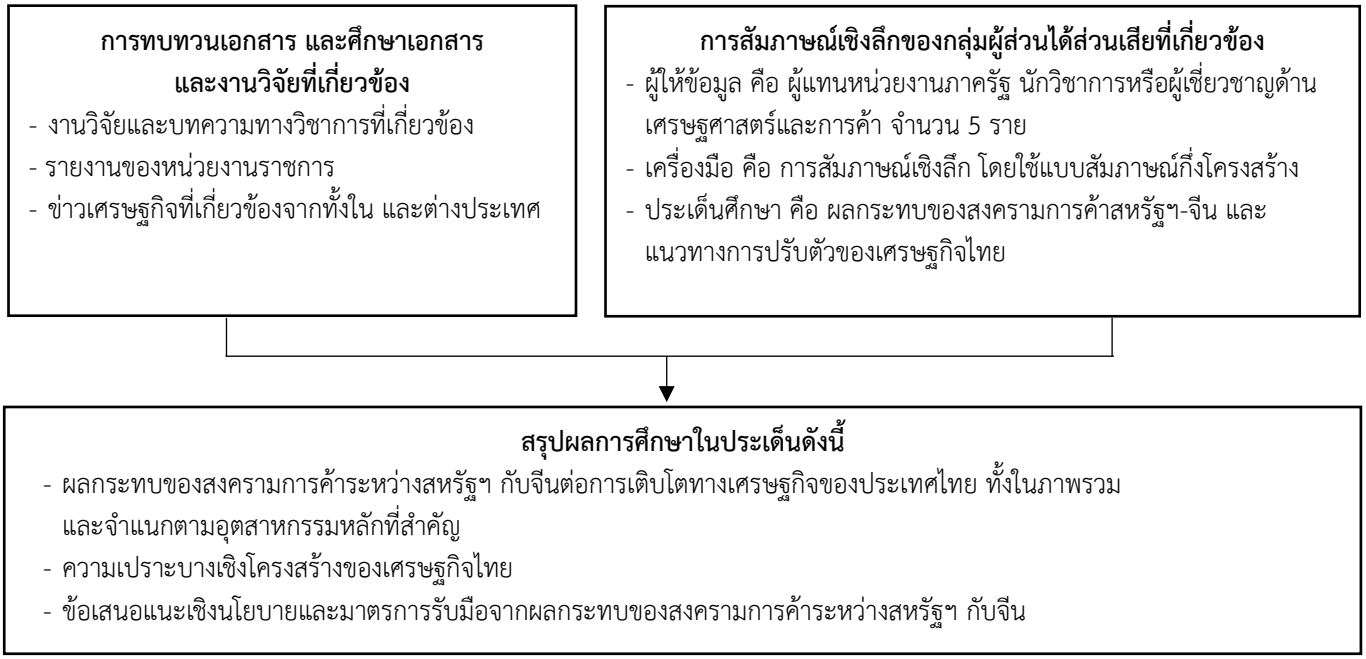
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทย และอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทย
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการรับมือจากผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลก การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ (Bown, 2020) โดยเฉพาะประเทศที่มีลักษณะเป็นเศรษฐกิจเปิดและพึ่งพาการส่งออกในระดับสูง เช่น ประเทศไทย ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าโลก (World Bank, 2022) ภายใต้แนวคิดห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chains: GVCs) การเปลี่ยนแปลงของมาตรการทางการค้าส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายการลงทุน การปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน และความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับตลาดโลก (Baldwin, 2016) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์และพลาสติก รวมถึงอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศไทย นอกจากนี้ แนวคิดความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจ (Structural Vulnerability) อธิบายว่า ประเทศที่พึ่งพาการส่งออกและการผลิตเพื่อเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกในระดับสูง จะมีความเสี่ยงต่อแรงกระแทกจากภายนอกมากกว่าประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจที่หลากหลาย (UNCTAD, 2021; World Bank, 2022)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดกรอบแนวคิดโดยพิจารณาสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจไทยผ่านช่องทางด้านการค้า การลงทุน และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่ผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมหลักของประเทศ และสะท้อนความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทย ก่อนนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งวิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อเศรษฐกิจไทยในมิติของโครงสร้างเศรษฐกิจ และระดับอุตสาหกรรม ด้วยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์และการค้า จำนวน 5 ราย ซึ่งใช้การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ของ Nastasi and Schensul (2005) (อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) โดยพิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

2. การรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้รวบรวมข้อมูลจาก 2 ส่วน ได้แก่

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งรวบรวมจากเอกสาร รายงาน และฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อเศรษฐกิจไทย เช่น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564) ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563) กระทรวงพาณิชย์ (2564) สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2565) และรายงานจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น World Bank, International Monetary Fund (IMF) (2019), World Trade Organization (WTO), United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) ตลอดจนบทความวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อระบุรูปแบบ และประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อเศรษฐกิจไทย

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม เพื่อสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน และแนวทางการปรับตัวของเศรษฐกิจไทย ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยผ่านการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการ HU033/2568(E1)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ค. 2568 – เดือนมกราคม 2569 ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนต่อเศรษฐกิจไทย ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรม และแนวทางเชิงนโยบายในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยกระบวนการวิเคราะห์เริ่มจากการจัดระเบียบข้อมูล และจัดกลุ่มประเด็นออกเป็นหมวดหมู่และประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยข้อมูลทุติยภูมิพิจารณาจากความสอดคล้องและแนวโน้มของข้อมูลจากหลายแหล่ง ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การตีความจากประเด็นที่ปรากฏซ้ำ ความสอดคล้องของความคิดเห็น และความเชื่อมโยงกับบริบทเศรษฐกิจไทย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา การวิจัยนี้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารและสถิติ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลจากงานวิจัยและรายงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยให้ผลการศึกษามีความถูกต้องและสามารถสะท้อนสถานการณ์ทางเศรษฐกิจได้อย่างรอบด้าน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทย และอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย

จากผลการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนภาครัฐ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจและการค้า สามารถสังเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทยและอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย ได้ดังนี้

1.1 ผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทย

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในฐานะประเทศเศรษฐกิจเปิดผ่านหลายช่องทางสำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของการค้าโลก การลงทุนระหว่างประเทศ และความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจในระยะกลางและระยะยาว ซึ่งผลกระทบดังกล่าวมีลักษณะเป็นทั้งผลกระทบทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะในช่วงหลังปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน พบว่า เศรษฐกิจไทยเผชิญแรงกดดันจากภายนอกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มชะลอลงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนเกิดความขัดแย้งทางการค้า ทั้งนี้ ความผันผวนของเศรษฐกิจไทยมีความสัมพันธ์กับระดับความรุนแรงของมาตรการทางการค้าและทิศทางของเศรษฐกิจโลกในแต่ละช่วงเวลา โดยสามารถจำแนกผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อเศรษฐกิจไทยออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1.1.1 ผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth)

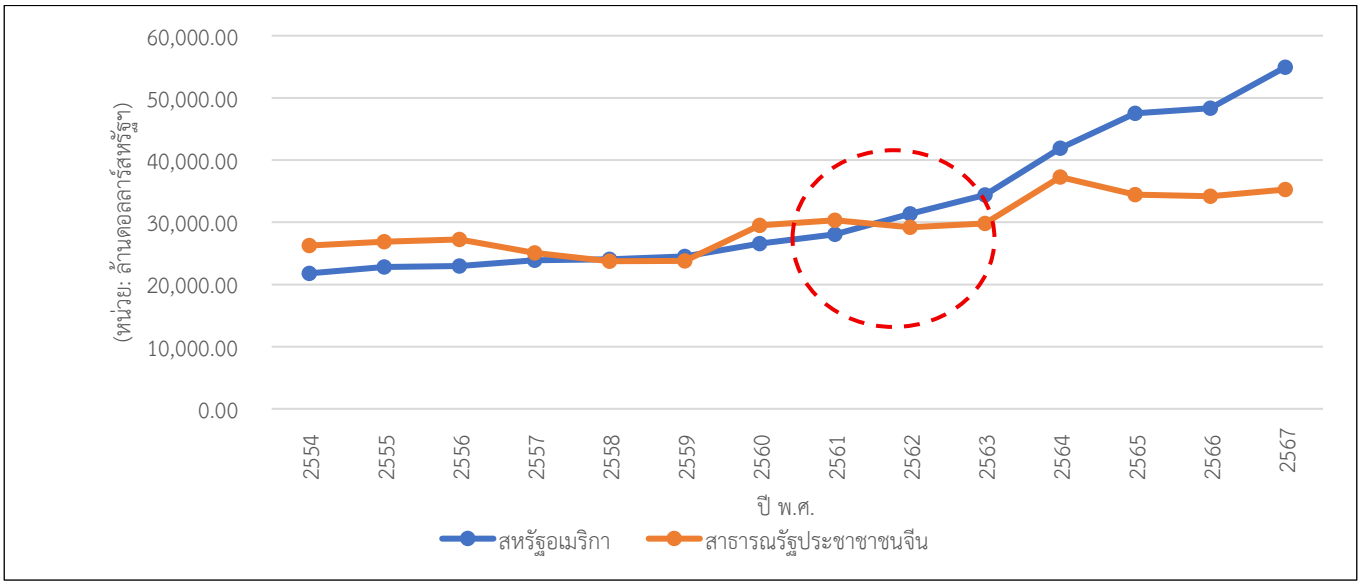
การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงอย่างชัดเจนภายหลังการเริ่มต้นของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงที่การค้าโลกเริ่มชะลอตัวและความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งก่อนเกิดสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตในระดับปานกลาง โดยมีแรงขับเคลื่อนหลักจากภาคการส่งออก การท่องเที่ยว และการบริโภคภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม ภายหลังปี พ.ศ. 2561 พบว่า อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มีแนวโน้มลดลงและมีความผันผวนเพิ่มขึ้น สะท้อนถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจไทยต่อแรงกระแทกจากภายนอก

นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยมีลักษณะการฟื้นตัวที่ค่อนข้างจำกัดในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลกและการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งระดับการเติบโตดังกล่าวยังอยู่ในกรอบที่ค่อนข้างจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยพิจารณาจากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนภาคเอกชน และความสามารถในการดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งพบว่า ประเทศไทยยังมีการพึ่งพาอุตสาหกรรม

การผลิตระดับกลางและสินค้าขั้นกลางในสัดส่วนสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนามและมาเลเซีย ที่สามารถยกระดับอุตสาหกรรมมูลค่าเพิ่มสูงได้รวดเร็วกกว่าซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านผลิตภาพ การลงทุน และการยกระดับเทคโนโลยี

1.1.2 ผลกระทบต่อการส่งออก (Export)

ภาคการส่งออกของประเทศไทยได้รับผลกระทบโดยตรงจากสงครามการค้า เนื่องจากเศรษฐกิจไทยมีโครงสร้างการผลิตที่พึ่งพาการส่งออกในระดับสูง และมีความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกอย่างใกล้ชิด ซึ่งภายหลังการเริ่มต้นของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน พบว่า มูลค่าการส่งออกของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าหลักมีความผันผวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีแนวโน้มชะลอตัวลงในบางช่วง ขณะที่การส่งออกไปยังประเทศสหรัฐฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ภาพที่ 2) สะท้อนถึงปรากฏการณ์การเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าโลก อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์จากการเบี่ยงเบนทางการค้าดังกล่าวมีลักษณะเป็นเพียงโอกาสในระยะสั้น และยังมีข้อจำกัดจากความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย รวมถึงข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างการผลิต

ภาพที่ 2 แนวโน้มของการส่งออกของประเทศไทย ไปยังสหรัฐฯ และสาธารณรัฐประชาชนจีน
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

1.1.3 ผลกระทบต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI)

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ส่งผลให้กระแสการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีความไม่แน่นอนเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนทิศทางไปยังประเทศที่มีความได้เปรียบด้านต้นทุนและนโยบายอุตสาหกรรม ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2561 บริษัทข้ามชาติหลายแห่งเริ่มปรับโครงสร้างห่วงโซ่การผลิตและกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ซึ่งมีต้นทุนแรงงานต่ำกว่าและมีนโยบายสนับสนุนการลงทุนที่ชัดเจน

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตในบางอุตสาหกรรม เช่น อิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ แต่การเพิ่มขึ้นของการลงทุนดังกล่าวยังมีลักษณะไม่สม่ำเสมอ และยังเผชิญข้อจำกัดจากปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น ต้นทุนแรงงาน ทักษะแรงงาน โครงสร้างพื้นฐาน และความชัดเจนของนโยบายอุตสาหกรรม ดังนั้น สงครามการค้าจึงเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการลงทุนในประเทศไทย

1.1.4 ผลกระทบต่อความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทย (Structural Vulnerability)

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านการพึ่งพาการส่งออกและการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกในระดับสูง

เศรษฐกิจไทยมีลักษณะเป็นผู้ผลิตสินค้าในระดับกลาง (Intermediate Goods Producer) ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าและความต้องการของตลาดโลก ดังนั้น เมื่อเกิดความผันผวนในระบบการค้าโลก เศรษฐกิจไทยจึงได้รับผลกระทบในระดับที่สูงกว่าประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจที่หลากหลายหรือมีตลาดภายในประเทศขนาดใหญ่

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของระบบการค้าโลกในช่วงหลังสงครามการค้ามีลักษณะเป็นการกระจายตัวของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Fragmentation) การย้ายฐานการผลิต (Production Relocation) และการแข่งขันด้านเทคโนโลยีและนโยบายอุตสาหกรรม แนวโน้มดังกล่าวทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน และประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้เทคโนโลยีมากขึ้น

1.2 ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยในระดับที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งพาการส่งออก ความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลก และความสามารถในการปรับตัวของแต่ละอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับการค้าโลกสูง เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ของประเทศ (New S-Curve) ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้า การลงทุน และการย้ายฐานการผลิตระหว่างประเทศ ขณะที่อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมเป้าหมายเดิมของประเทศ (First S-Curve) ของประเทศไทย ได้รับผลกระทบผ่านการเปลี่ยนแปลงของตลาด มาตรการทางการค้า และการแข่งขันด้านมาตรฐานสินค้า ทั้งนี้ ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มสำคัญ ดังนี้

1.2.1 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ในระดับสูง เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลก (Global Value Chains) และพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก โดยเฉพาะการส่งออกไปยังตลาดสหรัฐฯ และสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2561 บริษัทข้ามชาติหลายแห่งได้ปรับโครงสร้างห่วงโซ่การผลิตเพื่อลดความเสี่ยงจากมาตรการภาษีและข้อจำกัดด้านการค้า ส่งผลให้เกิดการกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งสร้างโอกาสในการดึงดูดการลงทุนในบางกลุ่มสินค้า เช่น ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์สื่อสาร

อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นโอกาสเชิงโครงสร้างในระยะสั้นและระยะกลาง เนื่องจากการแข่งขันด้านการลงทุนในภูมิภาคมีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะจากประเทศเวียดนามและมาเลเซีย ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบว่า อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยเผชิญกับความท้าทายด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เนื่องจากยังคงมีบทบาทเป็นผู้ผลิตสินค้าในระดับกลาง (Intermediate Goods) มากกว่าการผลิตสินค้าเทคโนโลยีขั้นสูง ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวยังมีข้อจำกัด ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าสงครามการค้าได้สร้างทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่ออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการย้ายฐานการผลิตและการแข่งขันด้านเทคโนโลยี

1.2.2 อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก

อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติกได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนการผลิตและความผันผวนของตลาดโลก เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับภาคการผลิตและการส่งออกในหลายอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ในช่วงที่เกิดความตึงเครียดทางการค้า พบว่า ความต้องการสินค้าในตลาดโลกมีความผันผวน ส่งผลให้ปริมาณการผลิตและการส่งออกของอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติกลดลงในบางช่วงเวลา โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจโลกชะลอตัวและมีความไม่แน่นอนด้านนโยบายการค้า

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานสินค้าในตลาดต่างประเทศ เช่น มาตรการลดการใช้พลาสติกและมาตรการด้านคาร์บอน ได้เพิ่มต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการ และทำให้อุตสาหกรรมต้องปรับตัวไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อีกประเด็นสำคัญ ก็คือ ความผันผวนของราคาวัตถุดิบและพลังงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดความไม่แน่นอนในระบบเศรษฐกิจโลก โดยภาพรวมแล้ว สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ได้เพิ่มความเสี่ยงด้านต้นทุนและตลาดของอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก และทำให้อุตสาหกรรมต้องเร่งปรับตัวด้านเทคโนโลยีและมาตรฐานการผลิต

1.2.3 อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร

อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดส่งออกและมาตรการทางการค้า โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของความต้องการสินค้าเกษตรในตลาดโลก ในช่วงที่เกิดความตึงเครียดทางการค้า พบว่า การส่งออกสินค้าเกษตรบางประเภท เช่น ข้าว ยางพารา ผลไม้ และอาหารแปรรูป มีความผันผวนเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าและอัตราภาษีนำเข้าในประเทศคู่ค้า อย่างไรก็ตาม สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ได้สร้างโอกาสใหม่ให้กับอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารของประเทศไทย โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศคู่ค้าเปลี่ยนแหล่งนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศอื่นมายังประเทศไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “Trade Diversion” เช่น การเพิ่มขึ้นของการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังตลาดจีน และการขยายตลาดสินค้าอาหารในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งโอกาสดังกล่าวยังมีข้อจำกัดจากปัจจัยด้านคุณภาพสินค้า มาตรฐานความปลอดภัยอาหาร และความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านมาตรการทางการค้าและมาตรฐานสินค้า เช่น มาตรการด้านความปลอดภัยอาหาร มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรการด้านสุขอนามัยและพืช (SPS) ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการส่งออกสินค้าในระยะยาว

2. ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทย

จากข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สะท้อนว่า ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ในระดับที่สูงกว่าหลายประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะในบริบทที่เศรษฐกิจไทยมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจเปิด (Open Economy) และมีความเชื่อมโยงกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในระดับสูง ซึ่งความเปราะบางดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะจากสถานการณ์สงครามการค้าเท่านั้น แต่เป็นผลจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่สะสมมาเป็นระยะเวลานาน ได้แก่ การพึ่งพาการส่งออกในสัดส่วนสูง ซึ่งในปี พ.ศ. 2567 ไทยมีสัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมากถึงร้อยละ 70.05 ซึ่งสูงกว่าประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศในภูมิภาค เช่น อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ประกอบกับโครงสร้างการส่งออกของไทยยังคงกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตระดับกลาง เช่น อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และเคมีภัณฑ์ และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและผลิตภาพของแรงงาน ซึ่งล้วนทำให้เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก โดยสามารถจำแนกความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 การพึ่งพาการส่งออกในระดับสูง (Export Dependence)

เศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพาการส่งออกในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยภาคการส่งออกมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่อง โดยการพึ่งพาการส่งออกในระดับสูงทำให้เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดความตึงเครียดทางการค้า พบว่า ความต้องการสินค้าในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ภาคการผลิตและการส่งออกของประเทศไทยชะลอตัวลง นอกจากนี้ โครงสร้างการส่งออกของประเทศไทยยังมีการกระจุกตัวในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าเกษตรบางประเภท เช่น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน ยานยนต์และชิ้นส่วน เคมีภัณฑ์ ยางพารา และผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกและอุปสงค์

จากต่างประเทศในระดับสูง ดังนั้น การพึ่งพาการส่งออกในระดับสูงจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยมีความเปราะบางต่อแรงกระแทกจากภายนอก

2.2 การพึ่งพาห่วงโซ่การผลิตโลก (Global Value Chain Dependence)

อุตสาหกรรมของประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกในระดับสูง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และเคมีภัณฑ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ซึ่งการพึ่งพาห่วงโซ่การผลิตโลกทำให้เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการผลิตในระดับโลก เช่น การย้ายฐานการผลิต การปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน และการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้า ในช่วงที่เกิดสงครามการค้า บริษัทข้ามชาติหลายแห่งได้ปรับโครงสร้างห่วงโซ่การผลิตเพื่อลดความเสี่ยงจากมาตรการภาษี ส่งผลให้เกิดการแข่งขันด้านการดึงดูดการลงทุนระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตในบางอุตสาหกรรม แต่ความสามารถในการดึงดูดการลงทุนในระยะยาวยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น ทักษะแรงงาน เทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายอุตสาหกรรม ดังนั้น การพึ่งพาห่วงโซ่การผลิตโลกจึงเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจไทย

2.3 ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและผลิตภาพ (Technology and Productivity Constraints)

หนึ่งในข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย คือ ระดับเทคโนโลยีและผลิตภาพของแรงงานที่ยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ของประเทศไทยที่อยู่ประมาณร้อยละ 1.16 ของ GDP ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งยังต่ำกว่าประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น เกาหลีใต้และญี่ปุ่นที่มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ โดยเศรษฐกิจไทยยังคงมีลักษณะเป็นผู้ผลิตสินค้าในระดับกลาง (Intermediate Goods Producer) ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มไม่สูง และมีความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับจำกัด ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในระยะยาวยังมีข้อจำกัด

ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและผลิตภาพดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจไทยมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของการแข่งขันด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในระบบเศรษฐกิจโลก

2.4 ความไม่สมดุลของโครงสร้างเศรษฐกิจ (Structural Imbalance)

โครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังมีลักษณะไม่สมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการกระจุกตัวของการผลิตและการส่งออกในบางอุตสาหกรรม ขณะที่ภาคเศรษฐกิจอื่นยังมีบทบาทจำกัด นอกจากนี้ การพึ่งพาตลาดต่างประเทศในระดับสูงและการขยายตัวของเศรษฐกิจที่พึ่งพาการลงทุนและการส่งออกเป็นหลัก ทำให้เศรษฐกิจไทยมีความเสี่ยงต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก อีกประเด็นสำคัญ คือ ความแตกต่างด้านระดับการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค ซึ่งสะท้อนถึงความไม่สมดุลของโครงสร้างเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ และอาจส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว ดังนั้น การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความหลากหลายและสมดุลมากขึ้นจึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเปราะบางของเศรษฐกิจไทย

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการรับมือจากผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน

จากผลการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า เศรษฐกิจไทยยังมีความเปราะบางเชิงโครงสร้างจากการพึ่งพาการส่งออกและอุตสาหกรรมการผลิตระดับกลางในสัดส่วนสูง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจไทย ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ได้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระยะสั้น (Short-term Policy Measures)

มาตรการในระยะสั้นควรมุ่งเน้นการลดผลกระทบจากความผันผวนของการค้าโลกและช่วยเหลือภาคธุรกิจโดยเฉพาะผู้ส่งออกที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสงครามการค้า

3.1.1 มาตรการช่วยเหลือผู้ส่งออก

ภาครัฐควรดำเนินมาตรการช่วยเหลือผู้ส่งออกที่ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของตลาดโลก เช่น การให้ข้อมูลตลาดและแนวโน้มการค้าอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนการเจรจาทางการค้าและการขยายตลาดใหม่ การให้

คำปรึกษาด้านกฎระเบียบและมาตรการทางการค้า และการสนับสนุนด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง เป็นต้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยลดความเสี่ยงของผู้ประกอบการและเพิ่มความสามารถในการปรับตัวในระยะสั้น

3.1.2 การสนับสนุนเงินทุน

ภาครัฐควรจัดให้มีแหล่งเงินทุนและมาตรการทางการเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งมีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยมาตรการที่เหมาะสม ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนผู้ประกอบการ การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การค้ำประกันสินเชื่อ และการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถรักษาระดับการผลิตและการจ้างงานได้ในช่วงที่เศรษฐกิจมีความผันผวน

3.1.3 การลดต้นทุนการผลิต

ภาครัฐควรดำเนินมาตรการลดต้นทุนการผลิตของภาคธุรกิจ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก เช่น การลดภาษีหรือค่าธรรมเนียมบางประเภท การสนับสนุนด้านพลังงานและโลจิสติกส์ การปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบขนส่ง และการลดขั้นตอนทางกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในระยะสั้นและลดผลกระทบจากความผันผวนของต้นทุน

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระยะกลาง (Medium-term Policy Measures)

มาตรการในระยะกลางควรมุ่งเน้นการปรับตัวของโครงสร้างเศรษฐกิจและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

3.2.1 การกระจายตลาดส่งออก

ภาครัฐควรส่งเสริมการกระจายตลาดส่งออกไปยังประเทศและภูมิภาคใหม่ เพื่อลดการพึ่งพาตลาดหลักและเพิ่มความหลากหลายของตลาด แนวทางสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการเจรจาความตกลงทางการค้า (FTA) การพัฒนาเครือข่ายการค้าในภูมิภาคใหม่ การสนับสนุนผู้ประกอบการในการเข้าถึงตลาดต่างประเทศ และการพัฒนาแบรนด์สินค้าไทยในตลาดโลก ซึ่งการกระจายตลาดส่งออกจะช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของเศรษฐกิจในประเทศคู่ค้าหลัก

3.2.2 การพัฒนาเทคโนโลยี

ภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต แนวทางสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และการสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งการพัฒนาเทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในระยะกลาง

3.2.3 การพัฒนาทักษะแรงงาน

ภาครัฐควรดำเนินนโยบายพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม แนวทางสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม และการพัฒนาทักษะแรงงานในสาขาเทคโนโลยี ซึ่งการพัฒนาทักษะแรงงานจะช่วยเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจในระยะกลาง

3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระยะยาว (Long-term Policy Measures)

มาตรการในระยะยาวควรมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการสร้างความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

3.3.1 การพัฒนาอุตสาหกรรมมูลค่าเพิ่มสูง

ภาครัฐควรส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว แนวทางสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง การพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัล การสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม และการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมมูลค่าเพิ่มสูงจะช่วยเพิ่มรายได้และลดความเปราะบางของเศรษฐกิจ

3.3.2 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ

ภาครัฐควรดำเนินนโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความหลากหลายและสมดุลมากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพาการส่งออกและเพิ่มความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจภายในประเทศ แนวทางสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ การส่งเสริมผู้ประกอบการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเพิ่มบทบาทของเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและลดความเสี่ยงของเศรษฐกิจในระยะยาว

3.3.3 การสร้างความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ

ภาครัฐควรพัฒนากลไกเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจในการรับมือกับความผันผวนของเศรษฐกิจโลก เช่น การพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ การสร้างความหลากหลายของโครงสร้างเศรษฐกิจ การพัฒนาระบบข้อมูลเศรษฐกิจ และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งการสร้างความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจจะช่วยให้เศรษฐกิจไทยสามารถปรับตัวและรักษาเสถียรภาพได้ในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทย และอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย พบว่า สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยผ่านด้านการค้า การลงทุน และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจเปิดของไทยที่มีความเชื่อมโยงกับระบบการค้าโลกในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Bown (2020) และ World Bank (2020) ที่ระบุว่า ความตึงเครียดทางการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจสามารถส่งผลต่อการค้าโลกและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยกระทบระยะสั้นต่อการส่งออกหรือการลงทุนเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงกระตุ้นให้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยปรากฏชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพึ่งพาการส่งออก การเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลก และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและผลิตภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Baldwin (2016) และ Rodrik (2011) ที่ระบุว่า ประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจพึ่งพาการส่งออกในระดับสูงมักมีความอ่อนไหวต่อแรงกระแทกจากภายนอก

นอกจากนี้ สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจไทยผ่านการชะลอตัวของการค้าโลก การลงทุน และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ซึ่งกระทบต่อการเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Amiti, Redding, and Weinstein (2019) ที่พบว่า มาตรการภาษีระหว่างประเทศมหาอำนาจส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นและนำไปสู่การลดลงของปริมาณการค้าในระดับโลก นอกจากนี้ งานศึกษาของ Fajgelbaum et al. (2020) ยังระบุว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า (Trade Policy Uncertainty) มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของภาคธุรกิจและทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจชะลอตัวลง ในบริบทของประเทศไทย งานศึกษาของ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563) และ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564) พบว่า การชะลอตัวของการค้าโลกและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงหลังปี พ.ศ. 2561

ทั้งนี้ อุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนแตกต่างกันตามระดับการพึ่งพาการส่งออก ความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลก และความสามารถในการปรับตัวของแต่ละอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเคมีภัณฑ์ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงด้านการค้าและการลงทุน ขณะที่อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของตลาดและมาตรการทางการค้า สอดคล้องกับแนวคิดของ Global Value Chain (GVC) ซึ่งระบุว่า การเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่การผลิตในระดับโลกสามารถส่งผลต่อโครงสร้างอุตสาหกรรมและการกระจายฐานการผลิตในประเทศกำลังพัฒนา (Gereffi, 2018; UNCTAD, 2021)

ในกรณีของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า การย้ายฐานการผลิตของบริษัทข้ามชาติเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Kimura et al. (2020) ที่พบว่า ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องแข่งขันกันในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก ผลการศึกษาพบว่า

ความผันผวนของราคาวัตถุดิบและความต้องการสินค้าในตลาดโลกเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Organisation for Economic Co-operation and Development (2020) ที่ระบุว่า อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก และในส่วนของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าและมาตรการด้านมาตรฐานสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) และงานศึกษาของ Anderson (2014) ที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของแหล่งนำเข้าสินค้าในตลาดโลก ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการยกระดับมาตรฐานสินค้า จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร

ผลการวิเคราะห์ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทย พบว่า ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน โดยเฉพาะในด้านการพึ่งพาการส่งออกและการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Structural Vulnerability และงานศึกษาของ Rodrik (2011) ที่ระบุว่า ประเทศกำลังพัฒนาที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจพึ่งพาการส่งออกในระดับสูงมักมีความเสี่ยงต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Hausmann, Rodrik, and Velasco (2008) ซึ่งระบุว่า ข้อจำกัดด้านผลิตภาพและการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว ในบริบทของประเทศไทย งานศึกษาของ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2565) พบว่า โครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศไทยยังคงพึ่งพาการผลิตสินค้าในระดับกลาง (Intermediate Goods) และมีข้อจำกัดด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ ดังนั้น การลดความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยจำเป็นต้องอาศัยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยี และการเพิ่มขีดความสามารถของแรงงาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญของการศึกษานี้ คือ การชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบของสงครามการค้าไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับระดับ ความเปราะบางเชิงโครงสร้าง (Structural Vulnerability) ของเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

สงครามการค้าเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจไทยผ่านด้านการค้า การลงทุน และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ โดยหลังปี พ.ศ. 2561 เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มชะลอตัวและผันผวนมากขึ้น สะท้อนความอ่อนไหวต่อแรงกระแทกจากภายนอก โดยภาคการส่งออกได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าและอุปสงค์โลก ขณะที่อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ พลาสติก ได้รับผลกระทบสูงจากความผันผวนของห่วงโซ่การผลิตโลก ส่วนอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารได้รับผลกระทบจากมาตรการทางการค้าและมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนว่า ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไทยได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าในระดับสูง โดยเฉพาะการพึ่งพาการส่งออกและการผลิตสินค้าในระดับกลาง รวมถึงข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันระยะยาวยังมีข้อจำกัด ทั้งนี้ การพึ่งพาตลาดต่างประเทศในระดับสูงยังทำให้เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก

ในเชิงนโยบาย การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจไทยจำเป็นต้องอาศัยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจในระยะยาว โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทักษะแรงงาน และการกระจายตลาดส่งออกไปยังภูมิภาคใหม่ เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของเศรษฐกิจไทยภายใต้ความไม่แน่นอนของระบบเศรษฐกิจโลก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ระยะสั้น: กระทรวงพาณิชย์ควรสนับสนุนข้อมูลตลาดและการขยายตลาดส่งออก ขณะที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ควรสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและมาตรการค้ำประกันสินเชื่อสำหรับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะภาคการส่งออกและอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตโลกในระดับสูง นอกจากนี้ กระทรวงคมนาคมและกระทรวงพลังงานควรดำเนินมาตรการลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์และพลังงาน เพื่อช่วยรักษาระดับการผลิต การจ้างงาน และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในช่วงที่เศรษฐกิจโลกมีความไม่แน่นอน

1.2 ระยะกลาง: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และกระทรวงอุตสาหกรรมควรส่งเสริมการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมไปสู่การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ขณะที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ควรสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการวิจัยและพัฒนา (R&D) ส่วนกระทรวงแรงงานและกระทรวงศึกษาธิการควรยกระดับทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ควรส่งเสริมการกระจายตลาดส่งออกไปยังภูมิภาคใหม่ เช่น ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ และแอฟริกา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมองว่าเป็นตลาดที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาตลาดหลักเพียงไม่กี่ประเทศ

1.3 ระยะยาว: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และกระทรวงอุตสาหกรรมควรส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง ขณะที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) และเศรษฐกิจฐานความรู้ นอกจากนี้ กระทรวงคมนาคม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบนิเวศนวัตกรรม เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวและลดความเปราะบางของเศรษฐกิจไทยต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาที่พบว่า สงครามการค้าส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยทั้งในระดับมหภาค ระดับอุตสาหกรรม และระดับโครงสร้างเศรษฐกิจ การศึกษาครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญกับประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

2.1 ควรมีการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณร่วมด้วย เช่น แบบจำลองเศรษฐมิติ หรือแบบจำลองเชิงนโยบาย เพื่อประเมินผลกระทบของสงครามการค้าและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณและเชิงพลวัต

2.2 ควรมีการศึกษาผลกระทบเชิงลึกในระดับอุตสาหกรรมหรือห่วงโซ่การผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับตลาดต่างประเทศสูง เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการปรับตัวและความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิต

2.3 ควรมีการศึกษาบทบาทของเทคโนโลยี นวัตกรรม และการพัฒนาทักษะแรงงานในการลดความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทย และเพิ่มศักยภาพการเติบโตในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ภายใต้งบประมาณเงินอุดหนุนเงินรายได้ส่วนงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ตามสัญญารับทุนเลขที่ 02/2567

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2564). *สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). *รายงานนโยบายการเงิน*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

_____. (2568). *สินค้าออกและสินค้าเข้าจำแนกตามกลุ่มประเทศ*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=744&language=TH.

ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29*(2), 31–48.

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2565). *รายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Amiti, M., Redding, S. J., & Weinstein, D. E. (2019). The Impact of the 2018 Tariffs on Prices and Welfare. *Journal of Economic Perspectives*, 33(4), 187–210.

Anderson, K. (2014). The intersection of trade policy, price volatility, and food security. *Annual Review of Resource Economics, 6*(1), 513-532.

Baldwin, R. (2016). *The great convergence: Information technology and the new globalization*. Massachusetts: Harvard University Press.

Bown, C. P. (2020). *US-China trade war tariffs: An up-to-date chart*. Washington, D.C.: Peterson Institute for International Economics.

Fajgelbaum, P. D., Goldberg, P. K., Kennedy, P. J., & Khandelwal, A. K. (2020). The return to protectionism. *Quarterly Journal of Economics, 135*(1), 1–55.

Gereffi, G. (2018). *Global value chains and development: Redefining the contours of 21st century capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hausmann, R., Rodrik, D., & Velasco, A. (2008). Growth diagnostics. In N. Serra & J. E. Stiglitz (Eds.), *The Washington consensus reconsidered: Towards a new global governance* (pp. 324–355). Oxford: Oxford University Press.

International Monetary Fund. (2019). *World economic outlook: Still sluggish global growth*. Retrieved from https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2019/07/18/weoupdatejuly2019.

Kimura, F., Thangavelu, S. M., Narjoko, D., & Findlay, C. (2020). Pandemic (COVID-19) policy, regional cooperation and the emerging global production network. *Asian Economic Journal, 34*(1), 3-27.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *Global value chains and trade policy: Implications for economic resilience.* Paris: OECD Publishing.

Rodrik, D. (2011). *The globalization paradox: Democracy and the future of the world economy*. New York: W.W. Norton.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2021). *World investment report 2021: Investing in sustainable recovery.* New York: United Nations.

World Bank. (2020). *Global economic prospects*. Washington, D.C.: World Bank.

_____. (2022). *Global economic prospects.* Washington, D.C.: World Bank.

_____. (2026). *Exports of goods and services (% of GDP)*. Retrieved from https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS.